

گفت و گو

دانشنامه فلسطین، ضرورت دنیای اسلام

○ گفت و گو: بهروز قنبر

○ در آغاز، از فعالیتهای علمی خودتان، چه در زمینه دانشنامه و دایرة المعارف نویسی و چه در فعالیتهای علمی و تحقیقاتی دیگر، بفرمایید؟

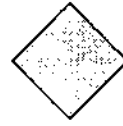
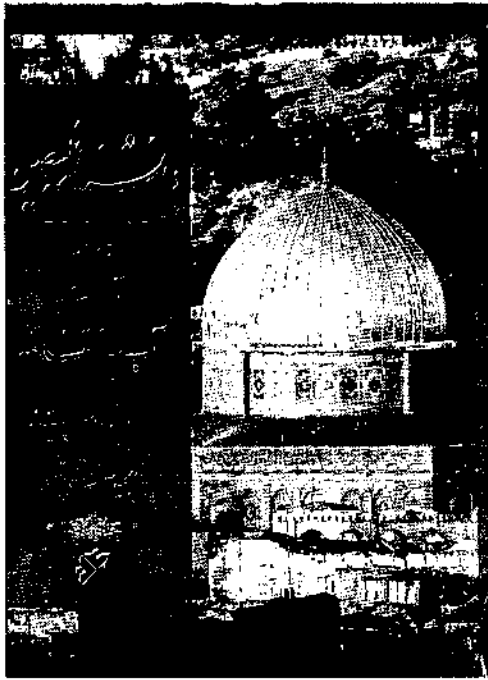
● پس از پیروزی انقلاب اسلامی، از سال ۱۳۶۳ که فعالیتهای خود را در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، در معاونت بین الملل آغاز کردم، به جنبشهای رهایی بخش گرایش یافتیم.

از همان سال مطالبی در خصوص مسائل خلیج فارس و فلسطین در بعضی از روزنامهها از جمله روزنامه اطلاعات به چاپ رساندم. اما فعالیت مدون و برنامه ریزی شده من برمی گردد به ارتباط با مطبوعات سال ۱۹۸۷ که انتفاضة اول فلسطین آغاز شد.

در آن سالها، سلسله مقالاتی در روزنامههای ابرار و کیهان نوشتم با عنوان «اتحاد و اسکان یهودیان در فلسطین» و «انتفاضة». پس از آن، در تابستان ۱۳۷۲، با شروع فرآیند مذاکرات صلح خاورمیانه، سلسله مقالاتی با عنوان «صلح» در پاورقی روزنامه اطلاعات نوشتم که در آن پیش بینی کردم که روند صلح آغاز شده فایده ای برای فلسطینیها ندارد و اسرائیل به دلایل مختلف از سرزمینهای اشغال شده کناره غربی و غزه عقب نشینی نمی کند. مقالات من در زمینه فلسطین به بیش از صد مقاله رسید. در کنار آن درباره توسعه سیاسی و آزادی اندیشه نیز مقالاتی در روزنامه همشهری به چاپ رساندم. در این زمینه دو کتاب هم تألیف کرده ام: یکی سیمای آزادی در اندیشه

گفت و گو با مجید صفاتاج،
سرپرست تدوین دانشنامه
۶ جلدی فلسطین

من دایرةالمعارفهای عربی
فلسطینی را بررسی کردم و دیدم
که گرایشهای عربی و قومی
شدیدی دارند و توجه چندانی به
فرهنگ مردم فلسطین و مبارزات
و پیشینه تاریخی آنها که از اسلام
گرفته شده، نشده است

اسلامی است و دیگری تفکر.

در زمینه فلسطین نیز چندین کتاب تألیف کرده‌ام. کتاب تروریسم صهیونیستی دو جلد است که یک جلد به صورت تفصیلی و در قطع وزیری و یک جلد به صورت ملخص ویژه مخاطبان عام است. کتاب سیمای صهیونیستی مجموعه‌ای از کالبدشکافی صهیونیستی و ماهیت نژادپرستی و تروریستی و سلطه‌گری آنهاست. کتاب دیگرم با عنوان نژادپرستی صهیونیست است.

یک کتاب هم درباره سلطه‌گری آمریکا در خلیج فارس دارم که در سال ۱۳۷۷ چاپ شده است با عنوان سیاست شیطانی. کتاب دیگرم، سلطه پنهانی، سیطره مرئی و نامرئی صهیونیست جهانی را بر سیاست، فرهنگ و افکار ملتها بیان کرده و توانسته است تصویر روشن و دقیقی از ماهیت صهیونیسم و سیاست سلطه‌گری آن در جهان ارائه بدهد.

کتاب دیگری آماده چاپ دارم به نام آزادی اندیشه که به آزادی اندیشه در اندیشه اسلامی پرداخته است. کتابهای دیگری نیز برای دانش‌آموزان تألیف کرده‌ام که انتشارات مدرسه در دست چاپ دارد و آنها هم در زمینه فلسطین و اسرائیل است.

○ ظاهراً عمده فعالیت شما در زمینه فلسطین بوده است؟

● بله، عمده کتابهای من در زمینه فلسطین و صهیونیسم بوده است و از سال ۱۳۷۰ شروع به کار منظم در این زمینه کرده‌ام.

○ درخصوص دایرةالمعارف نویسی و دانشنامه نویسی بفرمایید. آیا قبلاً در این

خصوص فعالیت داشتید یا دانشنامه فلسطین

اولین فعالیت شما در این زمینه بود؟

● من درباره دایرةالمعارف نویسی مطالعاتی داشتم. چند دایرةالمعارف عربی دیدم که سبک و شیوه آنها را پسندیدم. دایرةالمعارفهایی که مطالعه کردم عبارت است از الموسوعة الفلستینية ۴ جلدی، الموسوعة

با توجه به اهمیت فلسطین

برای یهودیت، مسیحیت و

به ویژه اسلام، منظور ما

شناساندن چهره بهتر فلسطین

و صهیونیسم است.

همچنین این کتاب می تواند

زمینه‌ای برای دایرةالمعارفهای

بعدی باشد

● فلسطین سرزمینی است با پیشینه‌ای

تاریخی و کهن ولی واقعیتهای این سرزمین غصب شده با دخالت امپریالیسم تبلیغی غرب و صهیونیسم جهانی به طور وارونه به اطلاع مردم می‌رسد. با توجه به اهمیت فلسطین برای یهودیت، مسیحیت و به ویژه اسلام، منظور ما شناساندن چهره بهتر فلسطین و صهیونیسم است. همچنین این کتاب می‌تواند زمینه‌ای برای دایرةالمعارفهای بعدی باشد، بعد از این کار، پیشنهاد تدوین دایرةالمعارف منطقه بالکان را دادم. با توجه به اینکه مسلمانها شاهد کشتارهایی در این منطقه بودند و تاریخ آن هم قلب و تحریف شده است، تصمیم به این کار گرفتم که متأسفانه به دلیل نداشتن امکانات خاص مالی نتوانستم آن را عملی کنم.

دانشنامه دیگری را نیز آماده کردیم به نام دانشنامه سیاست که دارای ۱۶ هزار مدخل است. ما این دانشنامه را خدمت آقای دکتر مهاجرانی بردیم و از ایشان که از مشاوران علمی ما بودند و کمک زیادی نیز کردند، فرمودند که بعد از چاپ دانشنامه فلسطین، دانشنامه سیاست را آغاز کنید.

○ آیا دانشنامه فلسطین منبع و الگویی

مناسب برای دانشنامه بالکان و سیاست می‌شود؟

● بله، الگو و منبعی برای اهل تحقیق، مجامع دانشگاهی و حتی تولید فیلمهای سینمایی در موضوع سیاسی فلسطین و صهیونیسم می‌شود.

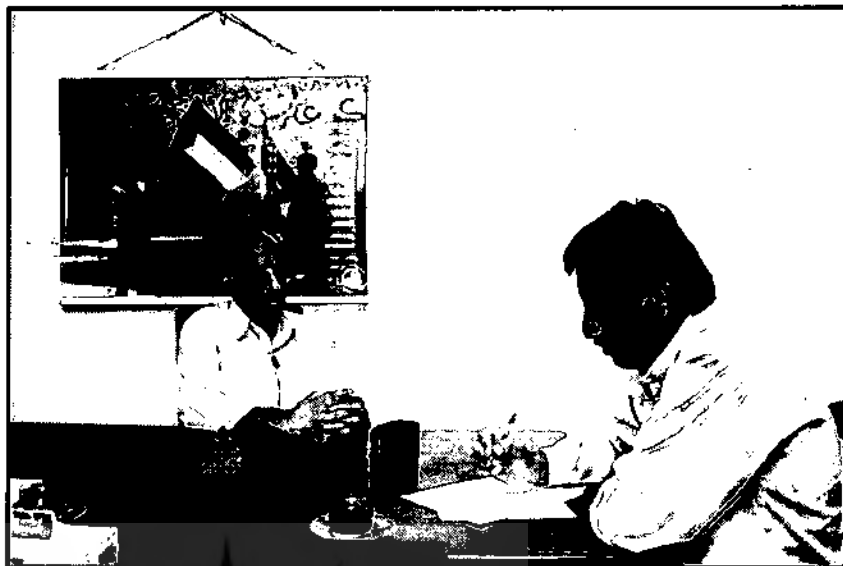
الفلسطینة ۷ جلدی، موسوعة السیاسة ۷ جلدی،

الموسوعة المصطلحات الصهیونیه.

چون در تدوین این دایرةالمعارفها، به‌خصوص در الموسوعة الفلستینية پژوهشگران، نویسندگان و محققان مختلف از کشورهای مختلف، حتی بسیاری از وزرای کشورهای خارجی مثل عراق، اردن و مصر نقش داشتند، جهت‌گیری‌ها و نواقصی وجود داشت.

○ چه هدفی از تألیف دانشنامه فلسطین

دنبال می‌کردید؟

قالبهای علمی تشکیل دادیم؛ مثل هدف، خطامی سیاسی، مبارزات تاریخی، وضعیت نظامی، مواضع سیاسی، ارتباط با گروههای فلسطینی و جهان خارج، ارتباط با مردم، منابع مالی. در نتیجه، کسی نمی‌تواند بگوید که این مقاله با جهت‌گیری نسبت به فلان جنبش نوشته شده است. سعی بر این بوده است که از چارچوب و قالب علمی خارج نشویم؛ تعصبات را کنار بگذاریم و پیشداوری نکنیم. برای مثال، جنبش حماس یک موضع اصولی داشته و یک موضع غیر اصولی. هر دوی آنها را آوردیم. فتح سابقه درخشان داشته است، درج کرده‌ایم و اگر درگیری با جنبش دیگر را داشته است هم اشاره کرده‌ایم.

○ در واقع، منبع اولیه کارتان الموسوعة الفلسطينية بوده است و شما دانشنامه جدیدی از آن به وجود آورده‌اید؟

● بله، ما موضوعات تاریخی و شخصیتها را از الموسوعة ترجمه و اقتباس کرده‌ایم. الموسوعة در حدود هزار و نهصد و اندی عنوان یا مدخل بود. اما دانشنامه فلسطین بیش از چهار هزار عنوان یا مدخل است. این در حالی است که ما بخشی از هزار و نهصد مدخل الموسوعة را ترجمه کرده و بخشی را کنار زده‌ایم.

○ آیا تفاوتی بین الموسوعة و دانشنامه وجود دارد؟ آن خلا که فرمودید در این دانشنامه توانستید آن را پر کنید، چیست؟

● بسیاری از فلسطینی‌هایی که کار ما را از نزدیک دیده‌اند خواستار ترجمه عربی و انگلیسی این دانشنامه شده‌اند که به صورت CD برایشان بفرستیم. مسئولان جنبش حماس، سفیر فلسطین در تهران و افرادی که از فلسطین آمده بودند، از این دانشنامه استقبال کردند.

○ در دانشنامه‌های دیگر مانند دانشنامه جهان اسلام و دایرةالمعارف بزرگ اسلامی و دایرةالمعارفهای دیگری که در ایران در حال تدوین است تا چه اندازه به موضوع فلسطین توجه شده است؟

● اینها مداخلی درباره فلسطین دارند؛ ولی بیشتر جنبه کلیات را در نظر می‌گیرند.

ما موضوعات تاریخی و شخصیتها را از الموسوعة ترجمه و اقتباس کرده‌ایم.

الموسوعة در حدود هزار و نهصد و اندی عنوان یا مدخل بود. اما دانشنامه فلسطین بیش از چهار هزار عنوان یا مدخل است. این در حالی است که ما بخشی از هزار و نهصد مدخل الموسوعة را ترجمه کرده و بخشی را کنار زده‌ایم.

نشده است، از طرف دیگر، این دایرةالمعارفها تا سال ۱۹۸۱ را دربر می‌گیرد. انقلاب اسلامی ایران تأثیراتی بر خاورمیانه و به‌ویژه فلسطین گذاشت که در حال حاضر گرایش به اسلام جای قومیت عربی را گرفته است.

در عین حال، بعضی از مقالات دایرةالمعارف عربی بعد علمی نداشت؛ مثلاً درباره بعضی از موضوعات مثل جبهه‌التحریر العربیه (جبهه آزادی بخش عربی) که وابسته به دولت عراق است خود دولت عراق مقاله نوشته است نه یک هیئت علمی در یک چهارچوب مشخص علمی. ما برای موضوعات این دایرةالمعارف

متأسفانه ما در عرصه سینما بسیار ضعیف هستیم. البته من در مقدمه کتاب اشاره کرده‌ام که این کتاب می‌تواند منبع کاملاً کارسازی برای ساخت فیلمهای سیاسی درباره فلسطین و صهیونیسم و اسرائیل باشد.

○ در مقدمه دانشنامه، نوشته‌اید «این کتاب یک حرکت زیربنایی و اساسی در راستای جبران خلأ منابع و مآخذ معتبر نسبت به قضیه فلسطین است.» سؤال این است که آیا چنین فعالیتی در ایران و جهان انجام نشده بود. به هر حال، الموسوعة الفلسطينية ۴ جلدی و ۷ جلدی موجود بود. آیا این خلا را منبع دیگری پر نکرده بود و شما چه طور متوجه این خلا شدید؟

● متأسفانه خیلی از متون تاریخی ما را صهیونیستها، غربیها یا غرب‌زده‌هایی که در غرب بوده‌اند نوشته‌اند و به خیلی از اندیشه‌ها و آرمانهای ما توجه نکرده‌اند. ابتدا تصمیم داشتیم این کار را به طور شخصی دنبال کنیم نه دولتی؛ چون احساس می‌کردم که برای بعضی از موضوعات ناگزیر می‌شوم ملاحظات سیاسی داشته باشم.

من دایرةالمعارفهای عربی فلسطینی را بررسی کردم و دیدم که گرایشهای عربی و قومی شدیدی دارند و توجه چندانی به فرهنگ مردم فلسطین و مبارزات و پیشینه تاریخی آنها که از اسلام گرفته شده، نشده است. برای مثال، به قیام عزالدین قسام و قیامهای دیگری که اسلام در آن نقش بازرزی داشته توجهی

یکی از ویژگیهای دایرةالمعارفها ذکر کلیات است برخلاف دانشنامه ما که به تفصیل به بعضی از موضوعات پرداخته شده است. از بعضی از دایرةالمعارفها یا تلخیص کرده‌ایم یا عین همان مدخل را زده‌ایم و منبع داده‌ایم، به عنوان نمونه از دایرةالمعارف آقای مصاحب مدخلی را گرفته و عیناً ذکر کردیم و منبع دادیم که از دایرةالمعارف آقای مصاحب می‌باشد.

○ آیا شما از منابع دیگری بجز منابع ذکر شده استفاده کرده‌اید؟ دیگر منابع مهم چه بوده و به چه زبانهایی بوده است؟

● عمده منابع ما منابع پیش از حوادث انتفاضة و پیش از فرآیند صلح خاورمیانه (قبل از سال ۱۹۹۰) بوده است. از بریتانیکا و آمریکانا و قابوسهای مختلف استفاده کرده‌ایم. از الموسوعة مصطلحات صهیونیة نیز که یک موسوعة ۷ جلدی از آقای دکتر عبدالوهاب مصری است استفاده کرده‌ایم. ولی بسیاری از مداخل جدید ما از شبکه‌های خبری، خبرگزاریها و به خصوص خبرگزاری جمهوری اسلامی و مؤسسه پژوهشهای خاورمیانه تأمین شده است که به صورت روزانه و هفتگی خبرنامه‌هایی را در اختیار من می‌گذاشتند. از نشریات و جزوات مختلف سفارت فلسطین، جنبش حماس، جنبش حزب‌الله لبنان و جنبش جهاد اسلامی استفاده کرده‌ام.

○ آیا از کشورهای دیگری هم کمک گرفته‌اید؟

● بله، ما محققى به لبنان و سوریه فرستادیم که تحقیقاتی میدانی راجع به گروههای فلسطینی به عمل آورد. بعضی از مداخل ما، حاصل تحقیقات میدانی به اضافه منابع و اسناد مکتوب است.

○ دانشنامه فلسطین چند مدخل دارد؟

● برای کار ویراستاری یک گروه مشخص شد و دو نفر برای اجرای ضوابط تحقیقی اقتباس شده از دایرةالمعارف بزرگ اسلامی فعالیت می‌کردند. کار ویراستاری را آقای دکتر نجفی در امیرکبیر به عهده داشتند. اما در نهایت تمامی مدخلها را خودم ویراستاری

کردم.

○ چگونه توازن مطالب دانشنامه را رعایت کردید؟

● ما برای اینکه این کار خسته‌کننده نباشد حد و مرزی قرار دادیم. برای موضوعاتی که لازم بوده است حتی پانزده صفحه نیز نوشته‌ایم و در کنار آن مداخل را ارجاع داده‌ایم؛ مثلاً به انتفاضة فلسطین که دو صفحه شد، حدود ۲۶ مدخل داده‌ایم که اگر قرار بود نوشته شود به اندازه دو کتاب ۴۰۰ صفحه‌ای می‌شد؛ مثلاً درباره نقش کشورهای اروپایی در انتفاضة، گروههای فلسطینی و جنبشهای اسلامی در انتفاضة و نقش زنان در انتفاضة در مدخل انتفاضة فلسطین توضیح و ارجاع داده شده است. در نهایت سعی بر این بوده است

○ ۶ جلد دانشنامه در حال چاپ

است که هر جلد حدود ۷۰۰ صفحه و در کل ۴۲۰۰ صفحه

است. جلد هفتم نیز یک متمم

کوچک دارد. متمم هم نقش

نمایه و اضافات ۶ جلد

دانشنامه را دارد و نیز اتفاقاتی

که تا مرحله چاپ ۶ جلدی

دانشنامه درباره فلسطین

می‌افتد و قبلاً در این شش

جلد نیامده است با مداخل‌های

جدید در جلد هفتم می‌آید.

که یک مطلب کامل ارائه شود.

○ طولانی‌ترین مدخل کدام است؟

● در جلد یک، آموزش و پرورش فلسطین و بهره‌برداری از آبهای رود اردن است که درباره اینها هم ارجاع داده‌ایم و نیز تاریخ باستان حدود پانزده صفحه است.

○ آیا مرکزی وجود دارد که این دانشنامه

را به زبانهای دیگر و عربی ترجمه کند؟

● البته چه قبل از چاپ و چه بعد از چاپ

خیلی‌ها خواستار ترجمه عربی و انگلیسی این دانشنامه بودند. ناگفته نماند که بنده نظر منفی درخصوص ادامه دادن دانشنامه دارم؛ زیرا هیچ‌گونه حمایتی نشدم و این کار را برای دیگران باقی می‌گذارم.

○ آیا مرکز دیگری حاضر به همکاری

درخصوص ترجمه نشده است؟

● البته حالا کار در حال پایان است خیلی

از مراکز حاضر به همکاری هستند تا کار را به

نام خودشان تمام کنند. بله، هستند. بنده هیچ

انگیزه مادی نسبت به این طرح نداشتم و

حاضر نیستم آن را سکوی سودجویی دیگران

قرار دهم. خسارتهای زیادی به من وارد شد.

۲۰ هزار ساعت وقتم را صرف کردم و به حدود

۸۲ نفر که یا من در کار ترجمه، تحقیق،

فیش‌برداری، مقاله‌نویسی، تحقیقات میدانی،

ویراستاری، تایپ و آماده‌سازی کار می‌کردند،

بدهکارم.

○ آیا هیچ دستگاهی شما را یاری نرساند؟

● یکی از جاهایی که مرا حمایت کرد

معاونت حقوقی و پارلمانی ریاست جمهوری و

رئیس کمیته حمایت فلسطین، آقای مهاجرانی

بودند که کمک ناچیز ولی بارزشی کردند که

مبلغی از آن را برای خرید کامپیوتر صرف کردم

که بتوانم مداخل را به کامپیوتر وارد کنم.

نماینده ایران در فلسطین نیز کمکهایی به من

کردند.

○ هیچ کجا به صورت رسمی و قراردادی

شما را حمایت نکردند و تمامی کارها با خودتان

بود؟

● بله تمامی کارها با خودم بود و اگر

کمکهایی می‌شد این کمکها شخصی بود.

○ دانشنامه چند جلد است؟ فرمودید که

متمم هم دارد. لطفاً بیشتر توضیح بدهید؟

● ۶ جلد دانشنامه در حال چاپ است که

هر جلد حدود ۷۰۰ صفحه و در کل ۴۲۰۰ صفحه

است. جلد هفتم نیز یک متمم کوچک دارد.

متمم هم نقش نمایه و اضافات ۶ جلد

دانشنامه را دارد و نیز اتفاقاتی که تا مرحله

چاپ ۶ جلدی دانشنامه درباره فلسطین می‌افتد

و قبلاً در این شش جلد نیامده است با

متأسفانه وقتی اسم
فلسطین می‌آید همه فکر
می‌کنند که فلسطین ملتی
است که زمینهای خود را
فروخته است و باید به
تنهایی آنها را پس بگیرد.
نه، بحث فلسطین این
نیست. این مسئله کاملاً
تأثیر متقابل امنیتی در
ایران دارد

در ایران دارد. از منظر امنیتی هم نگاه کنیم باید این کتاب روانه بازار شود که اهل علم، اهل تحقیق و پژوهش، دانشگاهی و قشر روحانی از آن استفاده کنند. ولی وزارت ارشاد از خرید این کتاب خودداری کرده است؛ در حالی که کتابهای سطح پایین زیادی را می‌خرد. چرا کتابی را که ریاست محترم جمهور فرموده‌اند که حمایت شایسته شود؛ جناب آقای مسجدجامعی هم تأکید کرده‌اند؛ باز خریداری نشده است؟ رهبر انقلاب اسلامی یک چفیه به گردن دارند که این کار حاوی یک پیام است به ما. اما وزارت ارشاد این حمایتها را به عمل نمی‌آورد. آقای مسجدجامعی وقتی می‌خواستند به کنفرانس قطر در دوحه بروند، ۵ نسخه از دانشنامه را از مرکز اطلاعات فلسطین ریاست جمهوری می‌گیرند و در آنجا به نمایش می‌گذارند که جمهوری اسلامی ایران این کارها را انجام می‌دهد. اما از این کتاب حمایت نمی‌شود.

○ آقای صفاتاج، تألیف دانشنامه چقدر برای شما هزینه داشت؟
● بنده نصف خانام را که قیمت آن ۵۰ میلیون تومان بود، فروختم. ماشین شخصی خودم را فروختم و چند دفتر کار عوض کردم تا

قرارداد داشتیم. پس از چند سال امیرکبیر کتاب را چاپ نکرد و اعلام کرد که تمامی جلدها را با هم چاپ می‌کند یا با تیراژ ۱۰۰۰ جلد چاپ خواهد کرد. متوجه شدم که یا نمی‌خواهند چاپ کنند یا مشکل مالی دارند. بنابراین به دفتر نشر فرهنگ اسلامی پیشنهاد کردم با هزینه آنها چاپ شود. کمیته فلسطین ۱۶۰ دوره این کتاب را پیش خرید کرد و پول آن را پرداخت.

○ جلد اول این کتاب چه مدت است که چاپ شده است؟

● ۸ ماه پیش، در روز جهانی قدس این کتاب منتشر شد. دفتر نشر فرهنگ اسلامی با جناب آقای خاتمی، رئیس جمهوری مکاتبه‌ای در این زمینه کرد و ایشان نیز دستور فرمودند که حمایت شایسته‌ای از این کتاب به عمل بیاید. آقای مسجدجامعی هم به آقای رمضان‌پور ارجاع دادند؛ اما متأسفانه تاکنون حتی یک نسخه از کتاب خریداری نشده است. متأسفانه وقتی اسم فلسطین می‌آید همه فکر می‌کنند که فلسطین ملتی است که زمینهای خود را فروخته است و باید به تنهایی آنها را پس بگیرد. نه، بحث فلسطین این نیست. این مسئله کاملاً تأثیر متقابل امنیتی

مدخل‌های جدید در جلد هفتم می‌آید.

○ با توجه به اینکه موضوعات مربوط به فلسطین هم‌اکنون ادامه دارد و در آینده نیز مشخص نیست تا چه زمانی ادامه داشته باشد، فکری برای به روز درآوردن این دانشنامه و ادامه آن کرده‌اید؟

● بله، از همان اول به این مسئله فکر کردیم. تمام مباحث جدید از جمله بحث صلح خاورمیانه و مذاکرات دوجانبه اسرائیلیها و فلسطینیها را اضافه کردیم. در جلد دوم بحث انرژی هسته‌ای اسرائیل در حالی مطرح شد که تایپ و ویراستاری کتاب تمام شده بود. با این حال، آن را نیز وارد کردیم تا مداخل را به روز کنیم. اما بعد از چاپ، موضوعات جدید را در متمم چاپ می‌کنم و اگر متمم چاپ شده باشد در تجدید چاپ وارد می‌کنیم.

○ چاپ دانشنامه با هزینه شخصی خودتان بوده یا سازمان و مرکزی از شما حمایت کرده است؟

● چاپ دانشنامه هزینه شخصی من نبود؛ بلکه با هزینه دفتر نشر فرهنگ اسلامی انجام شد. البته اول با انتشارات امیرکبیر

اینکه نتوانستم دوباره جایی بگیرم و مجبور شدم در خانه این کارها را انجام دهم. شیوه کار تألیف را هم به دلیل مشکل جا، شیوه غیر متمرکز قرار دادم. اما به خواست خدا، همه ما تصمیم گرفتیم این کار انجام بشود و انجام شد. تاکنون هر کس این کتاب را دیده گفته است که بهترین کتاب است؛ کتاب سال است. حتی برای وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی نامه نوشتند که حداقل از آن قگردانی شود. آقای عرب زبان که کتاب را دیده بود به من گفت: من کسی هستم که در عملیات مونیخ به زندان رفتم. با فلسطینیها بودم. برای آنها کتاب و مقاله نوشتم. اما وقتی این کتاب را دیدم تصور نمی‌کردم که در جمهوری اسلامی ایران بتوانند چنین کاری را انجام بدهند. من تعجب می‌کنم چه طور این کار انجام شد. من تصورش را نمی‌کردم. ولی وقتی که کار تمام شد، خیلی خوشحال شدم و آن را خواندم و یک غلط علمی در آن ندیدم. زمانی که آقای مهاجرانی کار ما را از نزدیک دیدند، گفتند: هر جایی که رفتم کار اندازه یک درصد امکاناتشان بود؛ ولی دقیقاً اینجا عکس این مطلب را می‌بینم.

○ با این اوصاف شما چه طور حق الزحمه‌ها را پرداخت می‌کردید؟

● مبلنی را با بودجه شخصی خودم پرداخت کردم و مبلنی را بعد از چاپ کتاب باید پرداخت کنم. برای این که از خجالت محقق و مترجم درآیم سه دانگ از خانام را واگذار کردم؛ ماشین و سرمایه‌ام را در این راه خرج کرده‌ام. البته تمام نویسندگان انگیزه این کار را داشته‌اند. پولی که من به آنها پرداخت کردم با پولی که دایرةالمعارفهای دیگر پرداخت می‌کنند اصلاً قابل قیاس نیست.

○ آیا تا پایان امسال جلد دیگری چاپ می‌شود یا منوط به کمک وزارت ارشاد است؟
● ۶ جلد کتاب بنده آماده است. جلد ۲، ۳، ۴ کاملاً آماده چاپ است. مسئول چاپخانه دفتر نشر فرهنگ اسلامی می‌گوید تا جلد اول کتاب را وزارت ارشاد نخرد، جلدهای بعدی آن را نمی‌توان چاپ کرد. چاپ مجلات بعدی به دلیل هزینه بسیار بالای آن منوط به حمایت وزارت ارشاد است.

○ آیا پایگاه اینترنت دارید، یا دانشنامه دارای پایگاهی در اینترنت است؟
● خیر، فعلاً در برنامه نیست که به اینترنت بدهیم تا زمانی که کلیه جلدها چاپ

شود.

○ لوح فشرده چه طور؟

● بله، فارسی آن در حال انجام است. اما کار ترجمه را که خواسته فلسطینیها و کانون نویسندگان عرب است و در کشورهای عربی اعلام کرده‌اند که ما حاضر هستیم در تمام کشور عربی پخش به دلیل این که هیچ حمایت مالی نشده‌ام نمی‌خواهم فعلاً پیگیری کنم تا اینکه بودجه‌اش مشخص شود و من از شرمندگی دوستانی که با من کار کرده‌اند دربیایم.

○ کادر علمی و تشکیلات دانشنامه را

چه طور انتخاب کردید. اعضای هیئت علمی چه کسانی بودند و از مشورتهای چه کسانی استفاده کرده‌اید؟

● مشاوران علمی ما جناب آقای دکتر مهاجرانی و جناب آقای دکتر علی‌اصغر مصدق رشتی استاد دانشگاه شهید بهشتی و تربیت مدرس بودند.

سیاستگذاران هم بنده، آقای سید

محمدحسین حسینی نسب، و آقای سید امیر منصور برقمی بودیم.

○ اعضای هیأت علمی را چگونه مشخص

کردید و آیا کسانی با شما کار می‌کردند؟

● گروههای ترجمه وجود داشتند شامل ترجمه عربی، انگلیسی و فرانسوی و در جمع بیش از ۲۰ نفر فعالیت داشتند.

گروه فیش برداری از کتابهای مختلف، روزنامه‌ها، خبرهای مختلف فیش برداری می‌کردند و در اختیار محققان قرار می‌دادند. گروه تألیف و تحقیق عمدتاً از دانشجویان تشکیل شده بود البته دانشجویان کارشناسی به بالا که زحمت کار تدوین و تحقیق را کشیدند. بنده هم در سمت سر ویراستار و سرپرست علمی به تمامی موضوعات علمی نظارت داشتم و قالب تحقیق را برای محققان مشخص می‌کردم.

○ در پایان، اگر صحبتی دارید، بفرمایید؟

● از ما که گذشت. من می‌خواستم نامه سرگشاده‌ای خدمت آقای خاتمی بنویسم - چون ایشان در مقام یک اندیشمند مسلمان برای من عزیز و محترم هستند - و بگویم در کشوری که شما حرف از فرهنگ و اندیشه می‌زنید، حرف حمایت از اهل تحقیق و اهل نظر می‌زنید، چرا وقتی ناشناسی در عرصه فرهنگ این کشور اسلامی قلم می‌زند نباید مورد توجه قرار بگیرد؟ حرفم این است که رهبر معظم انقلاب اسلامی، جناب آقای خاتمی و جناب آقای مسجد جامعی به افرادی که متعهد و دلسوزند و برای این نظام و انقلاب، برای اسلام، برای مردم و برای خلق ستمدیده جهان کار می‌کنند و می‌خواهند تاریخ واقعی ملت‌های مسلمان را تدوین کنند، کمک و یاری دهند. چرا باید کمونیستها، صهیونیستها تاریخ ما مسلمانان را تدوین کنند؟ من دست تنها با افرادی که انگیزه داشته‌اند کار کرده‌ام. برای فرهنگ ملت‌م و برای اسلام، برای یک ملت زجر کشیده کار تحقیقی نویسی ارائه کرده‌ام که می‌تواند برای دیگران الگو باشد. چرا نباید حمایت بشوم؟ چرا باید مورد بی‌مهری قرار بگیرم؟

چرا صدا و سیما که رسانه‌ای ملی است و از بیت‌المال استفاده می‌کند و بسیاری از کتابها را معرفی و تبلیغ می‌کند، چنین کتابی را که الان ۸ ماه از انتشار آن می‌گذرد معرفی نکرده است؟